

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 239 (11737)

1981 чылдың октябрь 15, четверг

1925 чылда үндөс-леттаткан Өртөз 2 коп.

ЧААГАЙЖЫДЫЛГА

Чурттакчылыг черлерин чаагайжыдылганын бир түлүк үзүп-күскү ажилдар. Күскү чаагайжыдылгачаскы болгаш чайгы үеде кылдырган ажилдарынын уламчылары болур болгаш ол колдуунда-ла ыяштар болгаш күскү ашталгаже, хоорай, суурларны кышка белеткеп, улам аян-шинчи киреринче угланды.

Улус депутаттарының чер-чер Советтери чаагайжыдылганын план ёзуугар чорутуп турар болгаш ол талазы-биле бедиктен хүлээлгелерин негелдери ажилдап кылгаш, ажилчы чоннарнын хураалдарына бадылап чугаалашкан. Республиканы хоорай, суурларында бо хүннерде күскү чаагайжыдылганын айы эртин турар болгаш ол талазы-биле ажил кидин түлүк.

Часкы болгаш чайгы үеде хоорайларны, суурларны болгаш чурттакчылыг өске-даа черлерин чаагайжыдар талазы-биле капитал болгаш агар хөй ажилдар кылдырган. Чурттакчылыг черлерге он-он мүн дөс тарымал үнүш олуртунган, улуг хем-чээлди газоннарга болгаш клумбаларга сикен, чечек тарылганын чоруткан. Хоорайларда болгаш суурларда чаа скверлер, аллеялар немешкен. Ба-жыңнар даштын аян кирип, чангыс аай өнөш кылдыр булуп, чугайлаан, штакетниктерин чаарты септээн, кудумчулар аштап-арылгатынган. Үс-түнде кылдырган ол ажилдар чурттакчылыг чер-лерин улам аян-шинчи болдурган.

СЭКП Кызыл хооркому болгаш улус депутаттарынын Кызыл хоорай Соединиң күүсүмү хоорай-ның чаагайжыдылганынче улуг кичээлгеин угландырып турар. Хоорайнын чаагайжыдылганынче талазы-биле ап чорутуруп турар көскү ажилдар-нын түннелинде республика найысылалы Кы-зыл чыл санында, чаагайжытынып, чаарты-нып, улам аян-шинчи кирип турар. Хоорай-нын чаагайжыдылганынча бир миллион хире рубль шингээди алдынган, 45 мүн дөрбелчин метр оруктар болгаш тротуарлар асфальтла-тынган, 9 мүн дөс ыяш олуртунган, 5 мүн погон метр дурттуг-чааң үнүш, 390 мүн чечек расса-дазы тарыттынган. Хоорайнын чаагайжыдылганын-ча болгаш ногоанчыдарына найысылалдың үлетпүр бүдүрүлгелеринин, албан организация, дээди бол-гаш ортумак өөредилге черлеринин коллективтери идекпейлиг кирип келген. Хоорайнын төп Ленин, Кочетов кудумчуларын чаарты эде кылган. Хоорай-ның 4-ку 5-ки микрорайондарын чаагайжыдар талазы-биле улуг хемчээлди ажилдар кылдынган.

Октябрьның Социалист Улуг революциянын 64 чыл оюнга уткуштур сентябрь 17-ден октябрь 17-ге чедир хоорайны чаагайжыдарынын айың чар-лаан, Кызыл хоорай Соединиң күүсүмү 1981 чылдың күскү үзүнде чорудар ажилдарын хем-чээлин тодараткаш, тус-тус коллективтерге тодар-гай даалгаларын берген. Чаагайжыдылга айының дургүзүндө хоорайга суботниктерин организа-циялар көрдүнгөн. Шалыпчы ай дургүзүндө кызыл-чылар төрөөн хоорайны улам чаагайжыдып, ха-мааржыр девискээринин, быжылгаан участоктар-нын чаагайжыдылганынче онза кичээлгеин угландырып, улуг хемчээлди ажилдарын кылдыр. Ша-лыпчы айның төнчүзү — октябрь 17-де хоорайга суботник эрттирер. Оон-даа өске Советтер күскү чаагайжыдылга ажилдарын организацыг эгелээн. Чижээ, Эриин районун чурттакчылыг черлеринде, Тээли, Чыраа-Бажи, Шени болгаш өске-даа чам-дык суурларнын чурттакчылары чаагайжыдылга ажилдарын негелде дүүштүр тургузары-биле көскү ажилдарны ап чорудуп турар. Чаагайжы-дылганын план ёзуугар калбаа-биле чорутканын-дан ук суурларнын аян-шинчин үндэсини-биле экижээн.

Моон-биле кады чурттакчылыг черлерин үениң негелдээнге дүүштүр чаагайжыдар болгаш но-гоанчыдар айтыргы чамдык хоорай, суур, көдээ Советтери чептес шийтпирлеп, ону часкы, күскү үениң түр кампаниязы кылдыр көрүп, ол үеде план-төлөвлөл, чогуур белеткел чокка, кайы ха-маан чок үнүштер олуртур, эгелээн ажилды эчи-зинге чедирери-биле ону уламчылаас чоруктар бар. Ындыг ыяшылыг ажил-агыжы эвес чоруктар-дан чамдык суурларнын чаагайжыдылганы негел-деге ыракта дүүшес. Чижээ, Самагалдай, Ханда-гайты, Саглы, Ээрбек көдээ болгаш өске-даа чам-дык Советтеринин девискээринин чаагайжыдылга-зында чептестер бар.

Чаагайжыдылга — сезоннуг эвес, а доктаамал чорутунар иш. Республиканың хоорай, суурларын-да күскү чаагайжыдылга кидин түлүк. Ону план ёзуугар канчаар чорутканын чурттакчылыг чер-лерин арыг-шевери, чараш аян-шинчилиг болуру хамааржыр. Күскү чаагайжыдылганы чедиишкин-ниг чорудары-биле анаа кылдыр ажилдарын хем-чээлин баш удур тодаралып ап, бар күштү билди-лиг ажилдаары чугула. Маңаа чер-черде коммунал бүдүрүлгелерин, коллективтерин болгаш хөй-иниңти организацияларын киржигези улуг. Улус депутаттарынын Советтери үстүнде чүүлдерге да-нып тургаш, ажилдың тодаргай планын тургузу-п, ону организаастар болгаш оларнын күүселдээн хынаар ужурул.

Беш чылдын даалгаларын долдур болгаш ажыр күүседили!

(СЭКП ТК-ның Кыргыргаларында)

Республиканың Кадык-намгала мч-нистервоозуну автобазаның коллективин он бирги беш чылдың баштайгы чымынның планын оонадзын хуусаа бетинде күүседир сорулганы салган. Ында үр чылдарда аймаккап келген дуржулга-мыг чолаачылар С. В. Хавронин, В. Г. Анисимов, А. Горюхов, В. П. Сергеев ба-аа комсомолчулар С. Ильян, А. Милер дээш оон-даа өскелер хууда планын оонадзын ай санында ажыр күүседип, коллективте хөй-иниң ажилына идек-пейлиг киржип турарлар.

Алексей Васильевич Назаров мда он бир чыл доктаамал чолаачылар келген. Бо үениң иштинде ол эвэс эвес кыпар-чаар чугула камнап алган. Дуржулгагы даалгалары бо чылдын планын оонадзы-мын 130 хуу күүсетип, ам 1982 чылдын үзүнде ажилдап турар.

ЧУРУКТАРДА: (үстүнде) мурнакчы чо-лаачы А. В. Назаров; (адамын, созагай таладан) комсомолчу-аимактарын брига-дири С. Ильян, ажилчы комитетинин даргазы В. Г. Анисимов, чолаачылар В. П. Сергеев болгаш С. М. Хавронин ажилче үнер мурнуна.

В. КАРА-САЛ.

Авторуң фотолары.

ОДАРГА КАМНАЛГА

Республиканың совхозта-рынга мады кыштагашкы-че организацыг киреринин шалыпчы айы эрттирер ду-гайында СЭКП обкомунуң доктаамал «Найырал» сов-хозтуң парткому сүт-бараан фермаларынын, хойжу брига-данын кижитинеринге та-ныштырган. Ук доктаамал ылангыча мал чедирин ай-шаанда сөөртүп алыры, склалдарын, камгалаарын болгаш чөп ажилдарын онза чугулап демгелдээн.

Совхозтуң салбырларынын хоочун болгаш бедик дуржул-гачы малчыларын кыштаг-лашкыга ажилчы аргалар-ны илеп, күш-ажылыч ий-пативаны эгелеп турар. Аңаа чижек кылдыр Шалыпчы хойжуларының бир чаа эге-лешинин демгелдэе чугула.

Салбырнын бүдүрүлгө хура-лынга Олай Ыглаашпай, Дам-дын-оол Тулун, Уйну Сат олар хэр дүшкүжөге чедир кыштаглар девискээринин чо-гуна, Шапчының иштинге мал-маган каларбайн, хой бол-гаш мыйыстыг бола мады кышкы үеде ажилдаас чер-лерге тургузар деп саналды идип үндүргөн. Ук саналды партком, партия аге организа-циязы дөткөп, ол чижеттиг ажилды өске-даа салбырларга, бригадаларга чорударын орга-низаастап турар.

Кыштагларже көжериниң мурнуна Шапчының хойжу-лары Чаа-Хөл хемин аксы-ның унуна, Хемтиктин ол талазында күзгелеп хонту-лаат. Совхозтуң чылгызы Хемтик ол чарында Таңма-лыг деп черде, Суванчап Ат-дын-оол сардыктарын Урбүнде кадарып турар.

Олар-белтирине таарымча чок, чөптүг эвес ажилдап тур-ганынчы фактылар бар. Те-резиниң хөй чыл-дыг сикениниң чогуу-че чамдык малчынар өлгөри көжүрүп экеп — тургузаан. Оларга Лугар Алды, Долаан Очур-оол болгаш өскелер-даа хамааржыр. Мал кадарар шөлдөрин хувааладын хер-реке албас, оларга камналга болгаш хумагалда чок кижилер-биле таймыр ажилын парткомун активи моон-даа кадарар чорудар, ук чугула участоктуң контролун улам күштөлдирер бис.

М. ДАПЫН.
«Найырал» совхозтуң парт-ном секретары.

Кышка белеткелдин шалыпчы айы чоруп тур

НЕМЕЛДЕ ХЕМЧЕГЛЕРНИ АЛГАН

Нитиниң малын кыштан менди ажыраы, оон чаш төлүп чидир чок камгалап алыры, кышкы үеде мал продукциязы бүдүрерин болгаш күнүнге сардыры куудулатпаш — кыштагашкыга эки белеткелден чок хамааржыр. Республиккада чарлааткан шалыпчы айда Барым-Хемик районун сов-хозтары кыштагашкыга белеткел ажилдарын кан-чаар чоруду турарынын дугайында чугаал бээрни райкүүсөмүзү көдээ ажил-агы эгелелинниң кол зоотехниги Ю. Е. Бардыковтан биетин корреспондент-тиге А. Бегин-оол далаэн.

Ол бүгү ажилдарын херек кы-рынга кылгып боттандырып үзүртүп баштаар, контроль-даар штабтары совхоз бу-рүзүнге болгаш район төвүн-ге тургускан. Ол штабтарын хураалдарына кол специализи-терин, районда «Ден-Терезин», «Шекпээр» совхозтарынн директорларын дымашкан, чам-дык чөдөр кылдырмаан ажилдарын өлөрдөп, оларын бүрүп доозарынын хуусаала-рын айткан.

Бо хүннерде районда бар 176 шээр мал кыштаглары-нын 163-ү, 22 бола мал кыш-тагларынын 21-и септетти-ген. Районда шүштү 83 каякы составтыг 13 тудушка эвөө ажилдап турар. Ам-даа ивек ажилдарын немей тудуры, хой кышкыларын алдында не-гетиниң турар болганда, ту-дужу аянооларын немей туду-гузуп, оларын материал-биле хандырар ужурул. Олар чар-латтыган шалыпчы анза малчынар чурттаар 19 ба-жынын, дөрт чунар-бажынын септээр, онгачаларын болгаш шагжалдарын немей кылдыр.

«Барлык» совхоз кыштаг-лашкыга багыт эвес белет-кеген. Бар кажааларын сеп-төөрлөп, алдындарын аң-гыда, 200 хире баш мал кыш-таар чаа каяканы туткан. Би-жетин-Хал ферманынын чөм белеткээр пети бүрчү белег. Оон аңгыда «Шекпээр» со-вхозтуң Аянтаты салбырын-да Калан-оол Кууларынн удур-нап хойжу бригаданы бааа

кыштагашкыга эки белет-кеген. Ында 22 кыштагда хой болгаш хураган кажаа-ларын септеткени бүрүн дооскан, бир чурттага ба-жынын ажилдап кирген.

Партия райкомунуң бюро-зунга дымнап соонда, «Хем-чик» совхозта кыштагашкы-ны белеткел ажилдарын эгелээн шүүдаан. Ыйгалак сүт-бараан фермазында 100 баш бызаа кирер чаа каяканы тут-кан. Бо совхоз ылангыча чөм баааазын тургузар талазы-биле кайы-даа ажил-агылдан эки ажилдап, 2575 тонна мал чөмүн куравырлаш, планын 140 хуу чедир күөс-төп. Бо хүннерде совхоз 900 тонна мал чөмүн кыштаглар-да чедирген. «Барлык» биле «Шекпээр» совхозтарынн ка-йымында 1200 тонна мал чөм-үн кыштагларда дүжүргөн. Район штавын чугаа-лашкан, бар чептестерин иле-

Л. И. Брежневтиң Немец профэвилелдер каттыжышкынының (ГФР) даргазы Г.-О. Феттер-биле беседазы

СЭКП ТК-ның Чижине секретары, ССРЗ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң даргазы Л. И. Брежнев Немец профэвилелдер каттыжышкынының (ГФР) Даргазы Гейнц-Оскар Феттерин октябрь 13-те Кремльге хүлээп алган болгаш оон-биле беседа кылган. Совет Эвилелинде ол Профессиналдар Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелиниң чалаанын ёзу-гаар келген.

ССРЗ-ниң болгаш ГФР-ниң аразында харылзаларны хөгжүдериңиң айт-рыгларынын талазы-биле база делегейниң амыг байдалының Европа чурттарының ажилчы чоннарынн эрге-ажыктарына болгаш амдырал-чуртталгаларының бай-далдарына хамаарышкан чамдык айт-рыгларынч талазы-биле санал-ооналдар солчуушкуну болган.

Экономиканын, эртемниң, культураның талазынга болгаш өске-даа талааларга ССРЗ-ниң болгаш ГФР-ниң аразында на-йы-даа талага ажилчыгы үрөтүңнелдиг мады ажилдамылганы улам ыңай хөг-жүдериңиң эки перспективалары бар, ол чорук ийи чурттуң улустарынын эрге-

ажыктарына тааржыр болгаш Европага политиктиг байдалды инитиз-биле кадык-шыдарына боттук ужуру-дузалыг дээр-зинге ийи тала бүзүрелин илергейлээн.

Боо-чепсекти айымалдыг ёзу-биле эидер будурерин болдурбас дээш, Европага док-таамал туруштуг тайбынны хандырар болгаш Европаның бүгү чурттарының тайбын кады ажилдамылганы дээш демг-селге ажилчы чоннарынн эрге-ажыктарын төлээлээн хөй-иниңти организацияларынн чугула ролдул болур ужуруун база он-залап демгелдээн.

Беседа эвилел, эш-ёзуунуң байдалынга эртенен. СЭКП ТК-ның Политбиро нежиг-гүниңге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев, ВЦСПС-тиң даргазы А. И. Шибанов, СЭКП ТК-ның Чижине се-кретарынын дузалачысы А. М. Алексан-дров, ол ышкаш Немец профэвилелдер каттыжышкынынын федералдыг баштаар чериниң делегей кидилиниң эргеленин Э. Кристофферсен олар беседага кириш-кен.

(СЭТА).

АЖЫЛЫН ДООСКАН

Дайын хоочуннарынн бешки бүгү-эвилел конферен-циязы болууч ажилын Моск-вага. Эвилелдер бажынынын колоннадыг залынга, бурунгу хуу дооскан.

Ада-чурттуң Улуг дайыны-нын байлак дайынчы болгаш амдыралчы дуржулгагы хо-очуннары биетин Ада-чуртту-стун камгалап күчүзүн улам ыңай ажилдамылганын, совет улустун болгаш оон дайынчы-ларынын шерт-патриотту кижилдигеинин херээге, тай-бынны быжылгаар дээш, чеп-селгелешкини дүжүрер бол-гаш дүшкүрүлдиң чорукту ча-гырылдары дээш демгелдээн.

Делегейниң ийгиң дайыны-нын бүгү киржикчилеринге, Уураанышкынын шимчээш-киниң демгелдештеринге, улустарынн национал-хостал-галыг демгелешкиниң киржик-чилеринге кыйгыргынын кон-ференция хүлээп алган. Пале-танын тайбын келдир үзи

боттарынын салымшынын кирип келгенин болгаш моон сонгаар-даа кирип алаарын Совет Армиянын болгаш Шер-иг-Далай Флудунн Политик-тиг кол эргелелиниң началь-ниги, армия генералы А. А. Епишев болгаш конференция-га түвө чугаалаан өске-даа эштер демгелдээн.

Делегейниң ийгиң дайыны-нын бүгү киржикчилеринге, Уураанышкынын шимчээш-киниң демгелештеринге, улустарынн национал-хостал-галыг демгелешкиниң киржик-чилеринге кыйгыргынын кон-ференция хүлээп алган. Пале-танын тайбын келдир үзи

даш демгелдэе күженишкин-нерин каттыштырар, реакция болгаш дайын күштеринге орутку дугаар деп кыйгы-рыг кыла кирген.

СЭКП Төп Комитетинге, эш Л. И. Брежневке байырыг чаагыны конференцияныг киржикчилери улуг каду-лүштүк-биле хүлээп алган.

Дайын хоочуннарынн совет комитетин болгаш оон учуртун органынын сонгаан. Комитеттин даргазына Совет Эвилелиниң Мадыры генерал-полковник А. С. Мелосту сонгаан.

(СЭТА).

ПЛАНЫН АЖЫР КҮҮСЕТКЕН

«О. Шынаа» совхозтуң ажил-ишчилери нитиниң ма-лыга быжыг чөм-суурун тур-гузар дээш кызымаккай ажилдап келгениниң түн-нелинде планнагынганында ажыр 840 тонна сикени бо хүннерге чедир кезип белет-кээр, районун ажил-агы-ларынын аразында чарыкка тивекчи болуп, СЭКП райко-мунуң, райкүүсөмүзүнн ийи-чээр, Ызыл тутун холдай салбайн турар.

Совхозтуң мехпизаастаан бригаданы (бригадир С. М. Сапаа) мал чөм белеткээр-ринге эки ажилдап, барык 3 мүн тонна сикени кезип, пресстээр, көдээ ажил-агы ажилдакчыларынын хүнүнде күш-ажылыч бедик кылдыр хүлээткен. Даалган ажил-хер-ээге харымсалгалыг, машин-на-техниканы бүдүрүчүлүг ажилдары, кыпар-чаар чүүл-дерин камнап алыры дээш кызымаккай туржуп турар мурнакчы мехпизаастаан бригадада азыраак аяк. Тур-жугалап трактористер Кыр-гыс Докпар-оол, Ойдуу Маа-

дыр-оол, Балчий-оол, Ужар-оол, Сергей, Халбаа, Михаил Ангыр-оол болгаш өскелер-даа мал чөм белеткээринге чыл бүрдө төлөнтүг үзүп кирип, эрес-кызымак ажилдап келгенер.

Малга бөдүрүчү чөмөрини белеткээринге О. Шынаа суур-унун албан организациялары-нын ажилдакчылары, школа-чылар дээш өске-даа коллек-тивтер улуг дулааны чедирер. Чижээ, О. Шынаа ортумак школазынын өөрөжикчилери 30 тонна, машина-трактор мастерскаланын коллективин 25 тонна, автопарк 28 тонна сикени кезип белеткээр, сов-хозка хүлээткен. Ол ышкаш № 4 хойжу бригаданын мат-чылары 130 тонна сикен бе-леткээр планын чедиишкинниг күүсеткен.

Амгы үеде совхозтуң мал ажилдакчылары кыштагаш-кыга белеткенип, өдөк-кыш-тагларын септөп, кышкы тур-лааларынча мал чөмөрин сөөртүп чедирер хүлээп.

С. АРТЫША.
Тес-Хем район.

КӨРГҮЗҮҮ БЕДИК

Мугур-Аксы суурунч те-вүнде үлетпүр бараанын магизиниңе келер болуу-күзү, анык салдыгы мыс-силерин уткуп алыр. Оон ады — Марина Аракчаа.

М. Аракчаа Кызылдың кооператив училищезин 1978 чылда дооскан, төрөөн суу-рунга ажилдаары-биле эөп келгеш, раймага салдыкылап кирген. Бо кыска үениң дур-гузунда анык салдыгы ажи-лынга чачыгыны, нарын мер-гежилдин чаккытарын шык-гадил ап эгелээн. Ол ам ажилдап турда хоочуннары дудак чок. Ажилынга кызы-

мак, биче сеткиады кыстың бүдүштүрүн коллективте эш-өөр эскерип, СЭКП келгитун-ге хүлээп алган. Эрткен чыл-да бүдүштүрлери бедик көргү-зүлгери дээш Марина Москва-га болуп эркен олмийиң оюн-нарын барып көөр пүткө-би-де шалнакташ, чөткөк кел-ген.

Марина Аракчаа 1981 чыл-ды бедик көргүзүлгелерге эгелээн. Эрткен төс айларынн дургүзүндө үчүркетеп садыр бараан саарылгазынын план-ныг оонадзын доктаамал 110—120 хуу күүседип кел-ген.

О. МИХАЙЛОВА.

(СЭТА-ның көрр.).

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Хүндүл бижин-биле эш К. Н. Шулууну шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң ЧАРЛЫ

Партия органынча үр чылда үрөтүңнелдиг ажил-дамын дээш база төртүтүгүнн хүнүндер бээр 50 харлаанын беле холбаштыр СЭКП Кызыл райкомунун бирги секретары Кыргыс Норбуевич Шулууну Тыва АССР-ниң Дээди Сое-диниң Президиумунуң Хүндү-лэ бижин-биле шаңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай, 1981 чылдың октябрь 14.

ЧОГУУР ДЕҢНЕЛГЕ ТУРГУСПААНЫНДАН

2-ги арын ● 1981 ч. ● октябрь 15

